

Seat No. : _____

DQ-115

December-2013

M.A. (Sem.-I)

403 : Sanskrit

(Translation & Chhandas)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

१. (अ) नीचेनाभांथी गभे ते अेक श्लोकनो दंडान्वय आपी, अनुवाद लभो : ८
- 1 (a) Write दण्डान्वय and translate any **one** of the following verse : 8
- (1) काश्चेत्कान्ताविरहगुरुणा स्वाधिकाराश्रमत्तः
शापेनास्तं गमितमहिमा वर्षभोग्येण भर्तुः ।
यक्षश्चक्रे जनकतनया स्नानपुण्योदकेषु
स्निग्धच्छायातरुषु वसतिं रामगिर्याश्रमेषु ॥
- (2) जातं वंशे भुवनविदिते पुष्करावर्तकानां
जानामि त्वां प्रकृतिपुरुषं कामरूपं मघोनः ।
तेनार्थित्वं त्वयि विधिवशादूरबन्धुर्गतोऽहं
याञ्चा मोघा बरमधिगुणे नाधमे लब्धकामा ॥
- (अ) नीचेनाभांथी गभे ते अेने ससंदर्भ स्पष्ट करो : ५
- (b) Explain any **two** of the following with reference to context. 6
- (1) संतप्तानां त्वमसि शरणम् ।
(2) स्नेहव्यक्तिः चिरविरहजं मुञ्चतो बाष्पमुष्णम् ।
(3) दिङ्नागानां पथि परिहरन्स्थूलहस्तावलेयान् ।
२. (अ) नीचेनाभांथी गभे ते अेक श्लोकनो अंडान्वय आपी, अनुवाद करो : ८
2. (a) Write खण्डान्वय and translate any **one** of the following verse : 8
- (1) तां चावश्यं दिवसगणना तत्परामेकपत्नीमव्यापन्नामविहतगतिर्द्रक्ष्यसि भ्रातृजायाम् ।
आशाबन्धः कुसुमसदृशं प्रायशो ह्यंगनानां सद्यःपाति प्रणयि हृदयं विप्रयोगे रूणद्धि ॥
- (2) त्वय्यायत्तं कृषिफलमिति भ्रूविकारानभिज्ञैः प्रीतिस्निग्धैर्जनपदवधूलोचनैः पीयमानः ।
सद्यःसीरोत्कषणसुरभि क्षेत्रमारुह्य मालींकिंचित्पश्चाद्ब्रज लघुगतिर्भूय एवोत्तरेण ॥
- (अ) नीचेनाभांथी गभे ते अेक उपर नोध लभो : ५
- (b) Write note on any **one** of the following : 6
- (1) कालिदासस्य जीवनं कृतयश्च ।
(2) उपमा कालिदासस्य ।

૩. (અ) નીચેના શ્લોકના આધારે સૂચવેલા પ્રશ્નોના જવાબ લખો : ૮
૩. (a) Write answers to the questions based on following verse : 8
- રત્નચ્છાયા વ્યતિકર ઇવ પ્રેક્ષ્યમેતત્પુરસ્તાત્
વલ્મીકાગ્રાત્પ્રભવતિ ધનુઃખણ્ડમાખણ્ડલસ્ય ।
યેન શ્યામં વપુરતિતરાં કાન્તિમાપત્સ્યતે તે
બહેળેવ સ્ફુરિતરુચિના ગોપવેશસ્ય વિષ્ણોઃ ॥
- (1) 'વલ્મીકાગ્રાત્પ્રભવતિ ધનુઃખણ્ડમાખણ્ડલસ્ય' આ પંક્તિનો અર્થ આપો.
(2) 'પ્રભવતિ' અને 'આપત્સ્યન્તે' રૂપોને સમજાવો.
(3) 'વપુઃ', 'આખણ્ડલ', 'વલ્મીક' અને 'વ્યતિકર' આ શબ્દોનો અર્થ લખો.
(4) 'ધનુઃ', 'વપુઃ' અને 'વિષ્ણુઃ'ના સમાનાર્થી શબ્દો આપો.
- (બ) નીચેના પ્રશ્નોના એક-બે વાક્યોમાં જવાબ લખો : 9
- (b) Write answers in **one** or **two** sentences of the following questions : 6
- (1) 'વ્રજ લઘુગતિર્ભૂય એવોત્તરેણ' આ પંક્તિનો અર્થ લખો.
(2) 'હે જલદ્ ત્વત્રયાણાનુરૂપં માર્ગં શૃણુ' આ વાક્યના ઉદ્દેશ્ય અને વિધેયને સમજાવો.
(3) 'પવનપદવીમ્', 'સ્નેહવ્યક્તિઃ', 'સિદ્ધાહ્વગના' આ સમાસોને ઓળખાવો.
૪. (અ) નીચેનામાંથી ગમે તે એક છંદને લક્ષણ બંધારણ દ્વારા સમજાવો. ૮
- (a) Explain any **one** of the following chhanda with its characteristics. 8
- (1) त्वं जीवितं त्वमसि मे हृदयं द्वितीयं
त्वं कौमुदी नयनयोरमृतं त्वमङ्गो ।
इत्यादिभिः त्रियशतैरनुरुद्ध्य मुग्धां
तामेव शान्तमथवा किमिहोत्तरेण ॥
- (2) अर्थो हि कन्या परकीय एव
तामद्य संप्रेष्य परिग्रहीतुः
जातो ममायं विशदः प्रकामं
प्रत्यर्पितन्यास इवान्तरात्मा ॥
- (બ) નીચેનામાંથી ગમે તે બે છંદોના લક્ષણ સોદાહરણ સમજાવો. 9
- (b) Explain any **two** chhanda's characteristics with example : 6
- (1) मन्दाक्रान्ता
(2) शार्दूलविक्रीडित
(3) उपजाति
(4) उपेन्द्रवज्रा
૫. નીચેના પ્રશ્નોના એક-બે વાક્યોમાં જવાબ આપો : ૧૪
5. Write answers in **one** or **two** sentences of following questions : 14
- (૧) 'લઘુ', 'ગુરુ' એટલે શું ? તે કયા વર્ણો છે ?
(૨) 'વનચરાઃ' અને 'અનુકચ્છમ્' સમાસોને ઓળખાવો.
(૩) કાલિદાસની કેટલી કૃતિઓ છે અને કઈ ?
(૪) મેઘને કયા પદાર્થોનો સેનાપતિ કહ્યો છે ?
(૫) છંદશાસ્ત્રના પ્રણેતા કોણ છે ?
(૬) કાલિદાસે અલકા નગરીનું વર્ણન કેવી રીતે કર્યું છે ?
(૭) મેઘનો જન્મ કોના વંશમાં થયો છે ?